

U radu *Čaglićka epizoda – prilog životopisu Josipa Buturca (87-113)* Ivica Miškulin prati Josipa Buturca, istaknutog povjesničara i javnog radnika, kroz njegovo svećeničko djelovanje kao upravitelja župe Čaglić. Autor piše o raznim problemima s kojima se Buturac susretao od materijalne zapuštenosti župe preko pokušaja širenja starokatolicizma i sukoba lokalnih upravnih i prosvjetnih vlasti do religiozne indiferentnosti tamošnjih žitelja.

Sljedeći je prilog *Nova analiza austrougarskog razdoblja bosanskohercegovačke povijesti u knjizi "Kroćenje balkanskog nacionalizma i habsburška civilizacijska misija u Bosni"* (115-138), u kojem Zlatko Kudelić analizira knjigu engleskog povjesničara R. Okeya o austrougarskoj vladavini u Bosni i Hercegovini, a metodološkog je karaktera i rad *Suvremena religijska historija: teorijska polazišta, metodološke smjernice i istraživačke perspektive* (139-152) u kojem Zrinka Blažević sustavno razlaže interpretativno-eksplanatorne mogućnosti i istraživačke perspektive religijske historije unutar okvira suvremene historijske znanosti.

Problematiku jezične politike mađarskih željezničkih škola u okviru stavova Josipa Jurja Strossmayera istražuje Mato Artuković u prilogu *Biskup Strossmayer i pitanje jezika u školama "Mađarskih kralj. državnih željeznica" u Hrvatskoj* (153-169). Autor ističe kako je biskup Strossmayer, braneci prava Crkve te svoja prava kao biskupa, zapravo branio autonomiju Hrvatske i time javno istupao protiv mađarizacije.

U oba broja objavljeni su prikazi i recenzije relevantne literature s područja historiografije te rubrika *Publikacije* koju priređuje Marijan Biškup. Na kraju 65. broja nalazi se rubrika *Kronika* koja sadrži dva rada – izvještaj s međunarodnog znanstvenog skupa i predstavljanja zbornika radova (209-226).

Ana Biočić

***Scrinia Slavonica. Godišnjak Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest*, sv. 10, Slavonski Brod 2010., 721 str.**

U Slavonskom Brodu 2010. g. izašao je deseti svezak godišnjaka *Scrinia Slavonica* Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest. Strukturalno se dijeli na 12 tematskih cjelina. Prvih pet cjelina prati kronološki razvoj (od antike do Domovinskog rata), sljedeće dvije cjeline postavljene su problematski (povijest zdravstva i slavonske teme u mađarskoj historiografiji), a osma je cjelina posvećena kritičkom izdavanju izvora. Potom slijede polemike, kronika, te kao posljednje dvije rubrike *in memoriam* i prikazi i osvrti.

Prva tematska cjelina, *Antika i srednji vijek*, sadrži tri članka. Prvi članak nosi naslov *Rimske prometnice i komunikacije u kasnoantičkoj južnoj Panoniji* (9-69), a napisao ga je Hrvoje Gračanin. U njemu autor daje pregled triju rimskih cesta, ali i mjesnih putova na području između Save, Drave i Dunava. Autor prvo navodi značajke Posavske magistrale koja je bila najbrža prometna veza između Italije i istočnih pokrajina te ubicira postaje na njezinom putu kroz Posavinu. Kao važniji put od Posavske magistrale ističe Podravsku magistralu što potkrijepljuje i navodom da ju je nepoznati hodočasnik u Jeruzalem, autor itinerara odabrao za svoje putovanje. Potom obrađuje trasu Podunavske ili limeske ceste koja je bila ogranak većeg prometnog puta koji slijedi tok Dunava između Obalnog Norika i Skitije. Naposljetku, autor obrađuje lokalne prometnice te raspravlja o značaju i spominjanju prometnica Južne Panonije u političkoj povijesti Rimskog Carstva.

Drugi članak pod naslovom *Dioba posjeda i plemićki rod: primjeri iz Slavonije* (70-86) potpisuje Marija Karbić, a u njemu razrađuje problematiku plemstva srednjovjekovne Slavonije.

Prvo razmatra vrste posjede unutar pravnog okvira, budući da je opće ugarsko, a tako i slavonsko pravo razlikovalo nekoliko vrsta posjeda (nasljedna, kupljena i stečena darovanjem). Podjele posjeda moguće su već između oca i sinova, ali je češća praksa bila da se ona dogodila među braćom tek nakon smrti oca. Naglasak stavlja na dvije vrste podjela – način da je jedna grana preuzela jedan posjed, a druga drugi, te drugi način prema kojem su sve grane zadržavale udio u nekom posjedu.

Treći rad u cjelini nastavak je rada Stanka Andrića pod naslovom *Podgorje Papuka i Krndije u srednjem vijeku: prilozi za lokalnu povijest (treći dio)* (87-130) u kojem autor daje pregled najvažnijih mjesta iz papučko-krndijskog područja koje je u to doba pripadalo srednjovjekovnoj Ugarskoj. Počinje od Južnog podgorja i crkvenih ustanova. Daje podatke o samostanima i crkvama u Poljanskoj, Stražemanu, Velikoj, Podgorju, Vetovu te Kutjevu. Poseban naglasak stavlja na zborni kaptol sv. Petra u Požegi. Kronološki donosi podatke koje potom komentira i daje doprinos istraživanju lokalne povijesti područja oko Papuka i Krndije.

Druga tematska cjelina, *Rani novi vijek*, sadrži četiri rada iz slavonske povijesti. Dino Mujadžević autor je rada *Pregled osmanskih arhivskih izvora za povijest Slavonije i Srijema* (131-142), u kojem daje velik doprinos hrvatskoj osmanistici ukazujući na najvažnije arhivske fondove i zbirke izvora iz Arhiva u Istanbulu. Navodi kako je najvažniji arhiv za to istraživanje Arhiv Predsjedništva vlade Republike Turske, ali da se podaci mogu pronaći i u Arhivu i knjižnici Muzeja Topkapi Saraja. Podjednako navodi da su podaci za istraživanje osmanlijske povijesti Slavonije i Srijema zastupljeni i u Državnom arhivu u Beču.

Zapisi o doseljenim sarajevskim katolicima u najstarijoj brodskoj matici (1701.-1735.) [143-160] rad je Roberta Skenderovića u kojem autor daje doprinos istraživanju društvene povijesti ranog 18. stoljeća. Tijekom pohoda Eugena Savojskog velik se broj sarajevskih katolika preselio iz Bosne na područje Slavonije, a dosad je poznato u historiografiji da je određeni broj završio na području Požege. Ipak, autor velik broj tih izbjeglica nalazi u matici brodske župe Presvetog Trojstva (ukupno njih 60) na temelju čega donosi zaključke u vezi njihova društvenog položaja, ali i perioda doseljavanja (ponajprije kao posljedice raseljavanja zbog Velikog bečkog rata).

István Horváth napisao je članak *Prvi detaljan kartografski prikaz Baranjske županije* (161-167), u kojem analizira kartu pronađenu u biskupskom arhivu u Pečuhu. Otprije je poznato da se u Széchenyi knjižnici nalazi skica karte koja prikazuje Baranju. Autor je analizom vlasničkih odnosa na imanjima datirao kartu u razdoblje 1736.-1742. g., a zbog žuto-crnog okvira stupnjeva zaključuje da se radi o djelu poznatog ugarskog kartografa Sámuela Mikovinyja.

Valpovačko vlastelinstvo i valpovačka mostarina 1731.-1737. (168-196) rad je Ljerke Perči u kojem autorica analizira aktivnosti baruna Antuna Hillepranda von Prandaua u vezi prihoda mostarine. U navedenom razdoblju postoje podaci o dnevnim приходima, točnije o приходima od mostarine barunova upravitelja Wenzela Anneisa, o čemu se i dopisivao s barunom koji je u Valpovo putovao dva puta godišnje. Zanimljivo je ovdje dodati da je među računima nađen i tzv. ciganski harač (Romi su plaćali pristojbu za pravo boravka na vlastelinstvu). Veći dio podataka ipak se odnosi na dnevni protok roba, dobara, stoke i ljudi koji su na svome proputovanju morali preći valpovečki most. Autorica potom analizira i druge vrste troškova zapisane u priručnoj knjizi upravitelja Anneisa, npr. troškove ranarnika za pojedince ranjene od strane razbojnika u selima pripadajućim vlastelinstvu. Iste događaje pronalazi i u korespondenciji pisama u Beču. Izvori nisu važni samo za gospodarsku povijest Slavonije, nego i povijest svakodnevnog života na vlastelinstvu 18. stoljeća.

Razdoblje Austro-Ugarske i prve Jugoslavije naslov je treće tematske cjeline koja ujedno sadrži i najveći broj radova, njih šest, od kojih je prvi rad Zlate Živaković-Kerže pod naslovom *Srijemska županija u drugoj polovici 19. i početkom 20. stoljeća (Osvrt na gospodarstvo i društveni život)* (197-211) u kojem autorica istražuje razne aspekte gospodarske i društvene povijesti te županije. Autorica raščlanjuje strukturu stanovništva jer je to područje od kraja 18. stoljeća naseljavano pravoslavicima, protestantima i Židovima (srpskog, njemačkog, češkog i mađarskog jezika). Daje primjere Vukovara, Mitrovice, Iloka i Vinkovaca. Potom ističe najvažnije privredne grane, uz naglasak na važnosti dunavskog plovnog puta za prijevoz žita, drva i stoke za trgovinu Carevine. Što se istraživanja društvenog života tiče, tu autorica daje pregled građanskih udruga koje su djelovale na području Srijemske županije.

Dinko Župan autor je rada "*Živio svijetli ban!*" (*Kako je u školskim spomenicima i izvoštajima zabilježen posjet bana Dragutina Khuena-Héderváryja nekim mjestima Virovitičke županije 1889. i 1893.*) (212-225) u kojem razmatra školske spomenice kao koristan izvor za istraživanje mentaliteta učenika i učitelja u 19. stoljeću. Navodi kako su same spomenice izvanredan izvor za istraživanje lokalne i regionalne povijesti i povijesti svakodnevnog života, te da nije bilo očekivano da se čitaju u trenutku kada su pisane. Upravo zbog posljednjeg razloga, u njima se mogu naći osobna zapažanja, ali i stav prema tekućim političkim događajima. Autor se usredotočuje na posjete bana Khuena-Héderváryja Virovitičkoj županiji. Njegov posjet Valpovu dobro je dočekan te je jedna učenica, kćer ravnatelja, recitirala sastavljenu pjesmicu. Autor navodi kako je i poklanjanje cvijeća tada bio neizostavan dio ceremonije, a sličan je instrumentirani scenarij ponovljen i u Dalju te Osijeku, Donjem Miholjcu, Vuki i Đakovu.

Javni spomenici, radovi zagrebačkih arhitekata, u Kupinovu, Novom Slankamenu i Vezircu kod Petrovaradina (226-243) naslov je članka Dragana Damjanovića, u kojem autor daje doprinos proučavanju hrvatskog historicizma. Prvo razmatra kontekst nastanka i arhitektonsko rješenje spomenika Rudolfu Habsburškom na Obedskoj Bari u Kupinovu (nedaleko od Zemuna) 1889. godine, a zadatak je bio povjeren Martinu Pilaru. Drugi projekt koji se analizira djelo je Hectora Eckhela kojim se komemorirala habsburška pobjeda nad Osmanlijama kod Slankamena (podignut je u samo godinu dana pa je otvorenje bilo 1892. godine). Desetak godina kasnije nastao je i spomenik u čast pobjede vojvode Eugena Savojskog u bici protiv Osmanlijama (1716.) na brdu Vezirac kod Petrovaradina, a autor mu je bio Herman Bollé. U zaključku autor navodi da ih je izabrao upravo zbog zajedničkih elemenata – djelo su arhitekata koji su radili i živjeli u Zagrebu te pripadaju istom tipu arhitektonskog spomen-obilježja na kojima nema figuralne plastike.

Stana Vukovac autorica je članka *Marianna (Marija) Jurić Zagorka i đakovački biskup Josip Juraj Strossmayer* (244-266) u kojem prozopografskom metodom istražuje dodirne točke između Zagorka i biskupa Strossmayera. Autorica navodi i događaje koji su se preklapali na njihovom životnom putu – prvo kada je Zagorka kao učenica škole sudjelovala u priredbi u čast biskupa Strossmayera, a potom kako je biskup urgirao da se zaposli kao novinarka u Obzoru. To je bio događaj koji je bio generalno osuđivan jer ženi nije bilo mjesta u tom zvanju, a Strossmayera se nazivalo starcem koji ne zna razlikovati ženski mozak od muškog. Potom je kao novinarka pratila karijeru biskupa Strossmayera, te objavljivala svoje radove u brojnim časopisima.

Hrvatsko-slavonske postrojbe u sastavu austrougarske vojske za vrijeme Prvog svjetskog rata (267-289) rad je Filipa Novosela u kojem autor prvo daje pregled događajnice i tradicije sudjelovanja hrvatskih četa u ranijem razdoblju. Potom ukratko daje pregled stanja Austro-Ugar-

ske i Hrvatske u Prvom svjetskom ratu, počevši od generalnih prilika pred sam rat, i tijekom samog rata u tom kontekstu. Naglasak ipak stavlja na hrvatsko-slavonske postrojbi (ustroj austrougarske vojske općenito, ali i posebnosti hrvatsko-slavonskih postrojbi unutar toga te njihovo sudjelovanje na bojištima). Ističe i sudbinu Svetozara Borojevića koji je obnašao funkciju feldmaršala.

Posljednji rad ove cjeline pod naslovom *Povijesne bilješke o obitelji Selinger (290-340)* potpisuje Branko Ostajmer koji daje doprinos istraživanju obiteljske povijesti jedne znamenite slavonske obitelji. Kako sam napominje, prati njihov životni tijek kroz četiri generacija, i to lozu koja je potekla od Leopolda i Ruže Selinger. Nakon kratkog pregleda genealogije, autor ističe istaknutije pojedince iz obitelji Selinger, počevši od Viktora koji je u drugoj polovici 19. stoljeća živio i aktivno djelovao u Đakovu te potom Brodu. Viktorov sin Hugo Selinger bio je aktivni sudionik gospodarskog i političkog života Broda, kao i njegov sin Živko, nasljednik tvrtke "Viktor Selinger i sin". Njegova je tvrtka za vrijeme Drugoga svjetskog rata poslovala u Zagrebu, te je kao i ostale poslovnice vlasnika židovskog porijekla zaplijenjena, a sam Hugo bio je na talijanskom frontu i kasnije u njemačkom logoru kraj Nürnberga. Za to je vrijeme njegova udovica, zajedno s djecom prešla na rimokatoličku vjeru kako bi sačuvala obitelj od progona te odlazi u Italiju. Naposljetku se obitelj našla te su odlučili odseliti u Ameriku. Autor prati i sudbine obitelji u drugoj polovici 20. stoljeća, čime daje velik doprinos istraživanju povijesti Židova u Hrvatskoj.

Četvrta tematska cjelina nosi naslov *Drugi svjetski rat i poraće*, a sadrži tri rada. Prvi od njih, *Stradavanje Srba, Roma i Židova u virovitičkom i slatinskom kraju tijekom 1941. i početkom 1942. godine* (341-365), potpisuje Filip Škiljan. U njemu autor statističkom analizom govori o sudbinama i stradavanjima Srba, Roma i Židova u prve dvije godine rata budući da je virovitičko i slatinsko područje dotad bilo vrlo raznoliko zbog grupa Čeha, Mađara, Nijemaca, Roma, Židova, Srba i Hrvata. Židova je bio malen broj i bili su uglavnom trgovci. U Slatini je pak bio velik broj Roma, dok ih u virovitičkom kraju ima svega nekoliko stotina. Za vrijeme Drugoga svjetskog rata Židovi iz tih gradova su uhićeni i deportirani u Auschwitz i druge logore, a Rome su odvodili u Jasenovac. Autor detaljno navodi sela te svjedočanstva suvremenika koji su vidjeli odvođenje Roma, od kojih se gotovo nitko nije vratio kući. Potom obrađuje sudbine Srba koji su došli u fokus naknadnim zakonskim odredbama, čime je Pavelić omogućio progon svih koje je smatrao opasnim za državu. Reakcija je bila organizirani otpor Srba iz potpapučkih sela priključivanjem partizanskim jedinicama.

Vladimir Geiger autor je rada *Žrtvoslov Nijemaca Županje i županjskog kraja. Drugi svjetski rat i poraće* (366-390) u kojem donosi svoju analizu ubijenih, umrlih i nestalih Nijemaca kako bi što cjelovitije istražio problematiku ljudskih gubitaka Hrvatske u Drugome svjetskom ratu i poraću. Daje podatke o kotaru Županja, koji uključuje grad Županju i općine Babina Greda, Bošnjaci, Drenovci, Gradište, Gundinci, Gunja, Posavski Podgajci, Račinovci, Rajevo Selo, Sikirevci, Slavonski Šamac, Soljani, Štitar i Vrbanja. Autor uspoređuje brojčane podatke o žrtvama budući da se žrtvoslovi, i vojnika i civila, donose još od razdoblja Nezavisne državne Hrvatske i kasnijih državnih tvorevina. Autor je kombinirao i dopunio već postojeće popise koji ukazuju na kompleksnost problematike koja je još uvijek otvorena.

Djelovanje "ibeovaca" na području Slavonskoga Broda 1948.-1955. (391-418) rad je Martina Previšića u kojem autor analizira informbiroovsku djelatnost na brodskom području. Naglašava da na brodskom području postoje dvije grupe "ibeovaca" – grupa Josipa Ereša koji je

surađivao s Vjekoslavom Smoljanom (opozvanim ambasadorom koji je podržao Rezoluciju Informbiroa) na organiziranju cjelokupnog slavonskog i posavskog područja sve do uhićenja početkom 1949. godine. Potom razmatra okolnosti nastanka "ibeovske" grupacije među mladima Slavonskog Broda, što je povezano s Gimnazijom Zlatko Šnajder čiji se rad bazirao na propagandi. Budući da općenito nisu svi članovi uhićeni, autor razmatra i emigraciju s područja Slavonskog Broda koju čine četiri pojedinca (Dušan Grujić i njegov otac Dragutin, Petar Trač i Juraj Vadžić). Osvrnuo se i na pitanja pojedinih uhićenja i kazni, kao i sudbine "ibeovaca" na brodskom području nakon Informbiroa.

Demografska tranzicija i Domovinski rat naslov je pete tematske cjeline koja također sadrži tri rada. Prvi od njih, *Osnovna obilježja i okolnosti demokratizacije društveno-političkog života Slavonskobrodске općine tijekom 1990.* (419-453), rad je Mladena Baraća. Autor navodi da je tada brodska općina imala nešto malo manje od 100.000 stanovnika od kojih je većina živjela u urbanom središtu općine – Slavonskom Brodu te su bili zaposleni u industrijskom sektoru. Navodi okolnosti koje su prethodile nastanku prvih demokratskih stranaka, njihovom povezivanju pred izbore te pokušaje opstruiranja demokratskih procesa. Potom se autor osvrnuo na jačanje srpskog separatizma i organiziranje u vezi s predstojećom agresijom (npr. u težnji srpskih intelektualaca za odvajanjem Okučana od općine Nova Gradiška). Autor se bavio i problemom teških gospodarskih prilika u brodskom gospodarstvu te obilježavanja znamenitih događaja iz hrvatske povijesti, kao i ponovnim aktiviranjem Matice hrvatske u Slavonskom Brodu.

Petar Bašić i Ivica Miškulin autori su rada pod naslovom *Grubišnopoljska kronika 1990.-1991. (II. dio)* (454-494), u kojem nastavljaju svoje istraživanje objavljeno 2007. godine u prvom dijelu članka pod istim imenom. Na temelju arhivskog materijala i periodike analiziraju događaje koji su se dogodili 1991. kada je nakon formiranja dviju etničkih zajednica uslijedio pokušaj izdvajanja Grubišnog polja iz Republike Hrvatske. Budući da se radilo o nasilnom, oružanom odvajanju teritorija, gušenje pobune moralo se riješiti vojnim akcijama koje su uslijedile krajem listopada i početkom studenog 1991. godine. Smatra se da je upravo ta vojna akcija prvi veći udarac srpskoj ekspanziji u zapadnoj Slavoniji.

Posljednji rad ove cjeline, *Srpska radikalna stranka u Republici Srpskoj Krajini, 1992.-1995. (s naglaskom na Slavoniju i Baranju)* (495-525), potpisuje Nikica Barić. U njemu komparativnim pristupom iznosi razlike i sličnosti djelovanja Srpske radikalne stranke u Srbiji te potom u Republici Srpskoj Krajini i posljedično na prostoru Slavonije i Baranje. Srpska radikalna stranka se početkom devedesetih pod vodstvom Vojislava Šešelja nametnula kao jedna od vodećih strana Srbije te je kao takva imala velik utjecaj u Republici Srpskoj Krajini te je vrlo jasno proklamirala stvaranje Velike Srbije. Na izborima 1993. imali su velik uspjeh u okupiranoj Baranji i istočnoj Slavoniji, što autor tumači činjenicom blizine Srbije kao jednim od mogućih razloga takvog rezultata (jer je u zapadnim dijelovima veći utjecaj imala Miloševićeva stranka).

Sljedeće dvije cjeline problematski su organizirane. Prva od njih nosi naslov *Prilozi za povijest zdravstva* i sadrži dva rada. Prvi od njih, *Demografske i društveno-gospodarske posljedice epidemije kolere: primjer epidemije u Drenovcima 1873. godine* (527-545), potpisuje Irena Ipšić u kojem daje svoj obol istraživanju povijesti stanovništva unutar doktorskog projekta sveučilišta u Dubrovniku. Kolera je bila izrazito opasna bolest zbog izrazito laganog načina širenja uvjetovanog boljim komunikacijskim putovima. To je posebice vrijedilo za područje Vojne Krajine koja je imala dugačku granicu s Osmanlijskim Carstvom iz kojeg je većinom i dolazila bolest. U Drenovcima je 1873. g. umro čak 71 stanovnik, što je povećalo stopu smrtnosti na više od

60% čime je daleko nadmašila natalitet tog mjesta. Autorica navodi da je velika smrtnost ondje bila uvjetovana različitim faktorima, od geografskog položaja, društveno-ekonomskih prilika te neadekvatne zdravstvene njege i nedostatka osobne i stambene higijene.

Drugi je rad Dubravka Habeka pod naslovom *Povijest odjela za ginekologiju i opstetriciju kliničke bolnice Osijek (s naglaskom na organizacijski, stručni i znanstveni razvoj od 2002. do 2004.)* (546-566), a obrađuje važnu temu za povijest medicine, iako se odigrala u nedavnom prošlosti Osijeka. Prvo se kratko osvrće na povijesni razvoj ginekološkog odjela koji je formiran 1932. g. pod vodstvom dr. Julija Bátorija, a u istraživanom razdoblju voditelj mu je bio autor članka te je tada uveo nove metode dijagnostike i liječenja, o čemu iscrpno izvještava.

Druga cjelina, pod naslovom *Slavonske teme u mađarskoj historiografiji*, sadrži dva rada mađarskih povjesničara. Prvi od njih, Szabolcs Varga, potpisuje rad pod naslovom *Je li 1526. godine postojala utvrda u Osijeku?* (567-580) u kojem postavlja pitanje postojanja osječke utvrde na izmaku srednjeg vijeka. To je pitanje stavio u prvi plan upravo zbog toga što je Osijek za Osmanlije bio strateški važan, a zbog vojne prisutnosti u gradu doživljava u 16. i 17. st. pravi procvat. Svoje razmatranje počinje od navoda Pála Engela i drugih povjesničara (Dezső Csánkija i posljedično Josipa Bösendorfera) da se Osijek 1472. navodi kao *castellum*. Raspravlja o karakteru i veličini navedenog zdanja te naglašava da je *castellum* razrušen topovskom vatrom i zapaljen tijekom građanskog rata nakon smrti Matijaša Korvina. Iz dvadesetih godina 16. stoljeća donosi podatke koji spominju Osijek kao *oppidum*, s time da autor navodi da to uopće ne znači da je ondje u tom trenutku postojala utvrda, a i prilikom obrane Beograda nije se razmatrao kao strateški važno mjesto. Navodi i razna povlačenja u sukobima s Osmanlijama kada su vojske išle prema Beču, a nisu se sklanjale u Osijek. Koristi i djela Istvánffyja i Evlije Čelebija te Stjepana Brodarića te zaključuje da se čini da je gradnja utvrde počela tek 1529., čime je postala najranija osmanlijska fortifikacija na tom području.

Kršitelji blagdana u Požegi 1629. (Dosad nepoznato djelo Ivana Tomka Mrnavića) (581-594) drugi je i posljednji rad ove cjeline, a potpisuje ga Antal Molnár. Autor u radu identificira rukopis iz Vatikanske apostolske knjižnice kao djelo Ivana Tomka Mrnavića. Govori se o zanimljivom događaju u Požegi kada su se seljak i njegova rodbina odlučiti oglušiti na poziv župnika da se blagdan sv. Ilije slavi po gregorijanskom kalendaru te taj dan organizirali žetvu polju. Pounukala ih je seljakova žena, a radili su do podneva kada su ručali te zaplesali kolo koje nisu potom mogli prestati plesati. Pali su mrtvi nakon četrdeset sati plesa. Događaju je svjedočio skradinski biskup Toma Ivković za kojeg je moguće da je prenio priču Mrnaviću, a o događaju je mogao saznati i od Tome Mrnavića, svog nećaka, koji je također svjedočio događaju. Autor na kraju donosi i prijepis teksta.

U rubrici *Grada* Mario Kevo donosi drugi dio prijepisa izvora vezanog uz povijest Drugoga svjetskog rata, pod naslovom *Kretanje broja zatočenica ženskog dijela logora Stara Gradiška (svibanj – prosinac 1944.) – II. dio* (595-648). Ondje autor donosi prijepis tabličnog izvještaja o kretanju broja zatočenica u ženskom dijelu logora za razdoblje od 1. rujna do 4. prosinca 1944.

U rubrici *Diskusija* Mato Artuković pod naslovom *Uz polemiku o "indiferenciji Crkve prema Jasenovačkim žrtvama"* (sitan doprinos velikoj temi) (649-654) objavljuje svoj tekst što ga je u kraćem obliku predao uredništvu Jutarnjeg lista, ali nije ondje prihvaćen za objavljivanje, pa je to učinio u Glasu Koncila, a ovdje se donosi u svojem izvornom, dužem obliku. U istu kategoriju rubrika (*Kronika*) spada i tekst Domagoja Zovka o znanstvenom skupu o Vukovarskoj bici i njezinom značaju za Hrvatsku (655-664).

U rubrici *In memoriam* objavljena su tri nekrologa. Prvom je autor Stanko Andrić, a u njemu obrađuje život i znanstveni rad Andrije Šuljka, profesora na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu i crkvenog povjesničara (665-669). Damir Karbić i Marija Karbić autori su nekrologa za Ivana Kampuša, profesora Filozofskog fakulteta u Zagrebu (670-674). Posljednji nekrolog ponovno je napisao Stanko Andrić u povodu smrti Sime Ćirkovića, srpskog medicinista (675-680). U rubrici *Prikazi i osvrti* desetak prikaza relevantnijih djela za istraživanje povijesti Slavonije daje presjek historiografije o problematici tog povijesnog prostora (681-718). Potom slijedi popis izdanja Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest u Slavonskom Brodu.

I ovo godište časopisa *Scrinia Slavonica* uvelike pomaže istraživačima povijesti Slavonije, Srijema i Baranje svojim problematskim pristupom, metodološkim člancima i prijevodima s mađarskog jezika, a potrebno je još istaknuti i pohvaliti otvorenost časopisa objavljivanju članaka studenata koji još uvijek nisu diplomirali, kao i poticanje znanstvenih novaka svoje matične institucije – Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest za brže uključivanje u znanstveni rad.

Suzana Miljan

***Godišnjak Njemačke zajednice. DG Jahrbuch*, sv. 18, Osijek 2011., 336 str.**

Godišnjak Njemačke zajednice DG Jahrbuch 2011. zbornik je radova s 18. znanstvenog skupa "Nijemci i Austrijanci u hrvatskom kulturnom krugu" održanog u Osijeku od 5. do 7. studenog 2010., koji sadrži 23 rada znanstvenika koji su sudjelovali na navedenom skupu. Organizator je udruga pripadnika njemačke i austrijske nacionalne manjine i njihovih potomaka u Hrvatskoj i inozemstvu "Njemačka zajednica – Zemaljska udruga Podunavskih Švaba u Hrvatskoj" koja je osnovana 19. prosinca 1992. s ciljem okupljanja pripadnika njemačke i austrijske manjine u Republici Hrvatskoj. Od tada uspješno organizira brojna događanja kao što su predavanja, izložbe, druženja članova i sl., što uključuje i organizaciju ovog već tradicionalnog, a od prošle godine i "punoljetnog" skupa. Važno je napomenuti da Zajednica ima jaku izdavačku djelatnost te osim *Godišnjaka* izdaje i časopis za Nijemce i Austrijance u Hrvatskoj četiri puta godišnje, a svake godine objavi barem jednu knjigu koja je od važnosti za identitet njemačke i austrijske manjine u Hrvatskoj.

Nakon uvodne riječi Renate Trischler, ujedno i urednice *Godišnjaka*, slijedi prvi dio zbornika koji počinje radom *Banići Lendavski od plemićkog roda Hahót i njihova uloga u hrvatskoj povijesti* (11-27) autorice Marije Karbić. U njemu se govori o obitelji iz naslova, koja je po kronici Šimuna de Kéza najvjerojatnije podrijetlom iz njemačkih krajeva, a čiji su najpoznatiji predstavnici bili Nikola, koji je obnašao dužnost bana cijele Slavonije tijekom 14. stoljeća, te njegovi sinovi Ivanu i Stjepanu, koji su također bili banovi.

Suzana Miljan autorica je sljedećeg rada *Nijemci u Turopolju u kasnom srednjem vijeku* (29-50). U prvom dijelu autorica govori o povezanosti osoba njemačkog podrijetla i Turopolja, usredotočujući se na razdoblje grofova Celjskih (15. st.), dok je u drugom dijelu rada autorica dala pregled ljudi koji su došli u Turopolje kroz povezanost s markgrofom Jurjem Brandenburškim (16. st.).

Mjernik i hidrotehničar Johann Becker (1741.-1789.) kao dio hrvatskog kulturnog kruga 18. stoljeća (51-61) rad je Mirele Slukan Altić, u kojem se na temelju arhivske građe donose dosad nepoznati podaci o nedovoljno istraženom inženjeru Beckeru, koji je zaslužan za razvoj vodnog gospodarstva Hrvatske i Slavonije.